

דוחה שבת ונלמוד ממנה על הרכבתו והבאתו חוץ לתחום, וכלל הדברים שכל מלאכה שאפשר וכו' על הדרך שכתבנו חוץ מן ההזאה כמו שביררנו וכן הלכה עכ"ל.

ובל הרואה והמתבונן בזו הסוגיא ישתומם למאוד, אמאי השיב לו רבו כך, ועל מה הקפיד עד כדי שהשיב לו כהנה, ואכן כתבו הספרים הק' שהכל היה נסוב על אודות ענין רבי עקיבא תיקון 'מכירת יוסף', וכמו שנביא מדבריהם הק'.

כתב במסורת הברית, (יתרו) דאפשר [לפרש] פשט הגמ' פסחים (סט ע"א) עקיבא בשחיטה השבתני בשחיטה תהא מיתתך, הענין הוא כי רבי עקיבא היה מעשרה הרוגי מלכות. וזה היה בשביל [חטא] מכירת יוסף. ורבי אליעזר גם הוא סבר שקרבן פסח [הוא] בשביל חטא מכירת יוסף שיהא לכפרה, [וא"כ] לא יהא להם הרוגי מלכות, כי כבר נתכפרו בקרבן פסח, ורבי אליעזר ראה שרבי עקיבא מיקל בקרבן פסח כ"כ עד שסובר שאפילו שבות של שבת לא ידחה קרבן פסח. ואם כן אי ליכא קרבן פסח במקום שבות, הרי שממילא חוזר וניער חטא מכירת יוסף ויהיו מוכרחים לעונש לעשרה הרוגי מלכות, ורבי עקיבא אחד מהם, לכן א"ל בשחיטה השבתני ולהקל בקרבן פסח

לדעתך ע"כ בשחיטה תהא מיתתך שתהיה ג"כ בהרוגי מלכות.

ובעל הקב הישר כתב פילפול עצום ונפלא שהוסיפו על ספר אביו הנקרא ברכת שמואל (להגה"ק ר' אהרן שמואל קייאדנובר בעל הברכת הזבח) וז"ל בריש פרשת קדושים, מ"ש בפרק אלו דברים בפסחים בפלוגתא רבי אליעזר ורבי עקיבא אם שחיטות קרבן פסול דוחה שבת או לאו, וכו', אמר רבי אליעזר לרבי עקיבא, עקיבא בשחיטה השבתני בשחיטה תהא מיתתך, פי' רש"י בשחיטה השבתני דבר שחוק וגיחוך שאמרת או חילוף ומה הזאה שהיא שבות אינו דוחה שבת שחיטה שהיא אב מלאכה לא כ"ש שלא תדחה, ובאת לעקור את מה שכתוב בתורה 'במועדו' ויודע היית שאין זה ק"ו מטעם וכו' ע"ש.

והנה בעיני כמו זר נחשב למה קילל רבי אליעזר לרבי עקיבא דווקא בפלפול זה בשחיטה תהיה מיתתך, ומה ענין זה לכאן. והנה להבין דבריהם ז"ל נקדים ירושלמי בפסחים דהלכה זו נתעלמה מבני בתירה, פעם א' חל ארבעה עשר להיות בשבת ולא היו יודעין אם פסח דוחה שבת או לאו אמרו יש כאן בבלי אחד והלל שמו ששימש שמעיה ואבטליון, והוא יודע אם פסח דוחה שבת או לאו, ושלחו אחרי הלל והתחיל לדרוש מהיקש

ומק"ו ומגזירה שוה שידחה פסח את השבת, מהיקש, הואיל וקרבת תמיד הוא קרבן צבור, ופסח הוא קרבן צבור, וכמו שהתמיד הוא דוחה את השבת, אף פסח דוחה את השבת, מקל וחומר, מה תמיד שאין חייבים עליו כרת דוחה את השבת, פסח דחייבין עליו כרת אינו דין שיהיה דוחה את השבת, מגזירה שוה, נאמר בתמיד 'במועדו' ונאמר בפסח 'במועדו' מה תמיד שנאמר בו במועדו דוחה את השבת, אף פסח שנאמר בו במועדו דוחה את השבת, א"ל אין תוחלת בבבלי זה, לא אם אמרת בתמיד שכן יש לו קצבה תאמר בפסח שאין לו קצבה, והק"ו שאמרת יש לו תשובה לא אם אמרת בתמיד שהוא קדשי קדשים תאמר בפסח שהוא קדשים קלים, והגזירה שווה שאמרת אין אדם דן גזירה שוה מעצמו עכ"ל.

וא"כ על כרחך ס"ל כבני בתירה דלא נוכל למילף שיהיה קרבן פסח דוחה את השבת, וא"כ עלה בדעת רבי אליעזר, מדרבי עקיבא דהשיב לו דשחיטה אינו דוחה שבת, שמע מיניה דס"ל לרבי עקיבא כבני בתירה, משא"כ ר"א ס"ל כהלל דכתיב 'במועדו' דפסח דוחה השבת מגזירה שוה הנ"ל.

אמנם אכתי איכא למילף לימוד אחר דדחי שבת כמו פיקוח נפש וקרבנות ומלחמת מצוה עד רדתה אפי' בשבת וכל זה מדכתיב 'אך את שבתותי

תשמורו' אך חלק כי לפעמים את שומר השבת ולפעמים אין אתה מחוייב לשמור כמו בקרבנו ופיקוח נפש ומלחמות של מצוה, עיי' מדרש מכילתא. והנה רש"י ז"ל חולק על סברת המכילתא ומפרש בחומש וס"ל דאך הוא חיזוק לשמירות שבת לפי שהיו ישראל רדופים למלאכת המשכן ת"ל אך דלא דחי מלאכת המשכן את שבת, והביא הרב הרא"ם ז"ל ראיה לדבריו מדכתיב אך את דמכם לנפשותיכם גו' דאתי לחיזוק דרציחה אסור בכל זמן ואתי לאשמועין דאף דבבהמה התרתי לשחוט אבל באדם כל רציחה הוא אסור, אבל הרמב"ן ז"ל פסק וס"ל כדעת המכילתא הנ"ל דאך אתיא למעוטי המצוה דקאי עלה, ולמעוטי שבת דקרבנות דוחה השבת וכן מילה ופיקוח נפש, וכן ס"ל להרמב"ן גבי אך את דמכם וגו' למעוטי לפעמים רציחה הוא מותר בקידוש השם כדאיתא במ"ד (פ' נח) יכול בחנניא משאל ועזריא ת"ל אך דמחוייב למסור את עצמו על קדושת השם, בכל נפשו ובכל מאוד.

ונראה לומר דכיון דרבי עקיבא השיב לרבי אליעזר ע"י גיתוך ושחוק דפסח לא דחי את השבת ולא ס"ל הדרוש הגזירה שוה דכתיב במועדו כמו שפ"י רש"י ז"ל, וגם מההיקש וק"ו לא היה מצי למילף מכת תשובת בני

בתירה להלל הבבלי, ובעל כרחך ס"ל לרבי עקיבא הלימוד אך את שבתותי דאין שבת נדחה, ואדרבה אך הוא לחיזוק קיום מצות שבת כמו שכתב רש"י.

והנה באמת קיי"ל כרבי אליעזר דפסח דוחה את השבת מדכתיב 'במועדו', ואך אתיא למעוטי את השבת דלפעמים השבת נדחה מפני מצוה אחרת כגון פיקוח נפש ומילה וקרבנות של מצוה, ואם כן ג"כ גבי אך את דמכם וגו' דרשינן נמי אך למעוטי דלפעמים הוא מותר לקדש שם שמים ברבים ולמסור עצמו על קדושת הקב"ה כמו חנניא מישאל ועזריא שמסרו נפשן לתוך כבשן האש, ולכן אמר ר' אליעזר בשחיטה תהיה מיתתך וע"כ אתה תמסור נפשך על קדושת השם, וא"כ הרי לך הלימוד דאך הוא למעוטי אתיא דלפעמי' רציחה הוא מותר כחנניה מישאל ועזריה ואם כן אף בשחיטת פסח דיהיה דוחה את השבת ג"כ נלמוד מן אך את שבתותי דלמעוטי דלפעמים שבת נדחה מפני הקרבנות ופיקוח נפש וכו' ואם כן מכח דרוש זה שפיר א"ל עקיבא בשחיטה השבתני בשחיטה תהא מיתתך לפי שידע רבי אליעזר שהדין עמו, ורבי עקיבא השיב לו רק דרך שחוק וכמו שפי' רש"י ז"ל בפסחים ודו"ק.

אמנם באמת ס"ל ג"כ לרבי עקיבא דמחוייב אדם למסור נפשו על

קדושת שמו הגדול הקב"ה ולכן היה דורש כל את שבתורה ודרש 'את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים' כמ"ש לקמן בע"ה ע"פ הקדמת ציוני דרבי עקיבא הוא אחד מן עשרה הרוגי מלכות שנהרגו בשביל חטא של מכירות יוסף והוא היה במקום צירף השכינה דלא היו בשעת המכירה כי אם תשעה אחים כנודע ועל כן יצאה נשמתו באחד בשביל יחידי של עולם שהוא אחד ולכן היה נקרא רבי עקיבא 'ריע' להקב"ה שנאמר ולי מה יקרו רעין אל כי הוא היה ממש בביכול ריע ואח לשכינה, ולכן היה דורש לרבות תלמידי תכמים שנקראים אחים וריעים למקום, שנאמר למען אחי וריעי וגו'.

ועפ"ז נראה לומר דרבי עקיבא דרש בפסוק ואהבת לריעך כמוך שהוא כלל גדול בתורה עיי' בירושלמי וביפה מראה דנדרים, והיינו משום דס"ל לרבי עקיבא ואהבת לריעך כמוך שזהו כלל גדול ולכן מסר נפשו על קידוש השם יתברך שהוא היה ריע ואח להקב"ה וס"ל דעל כל המצות שצוה לנו הקב"ה מחוייב אדם למסור נפשו עליהם וכמו שפסק באמת הרשב"א ז"ל דעל כל המצות מחוייב האדם למסור נפשו ולא להעביר אפי' קוצו של מצוה קלה עכ"ל.

וראה עוד מה שכתב הרב המקובל רבי עמנואל חי ריקי באדרת אליהו

ואמנם יש פנים לפרש, דהנה רבי עקיבא הוא בעל המימרא אשר דורש 'את' ה' אלקיך תירא לרבות 'תלמידי חכמים', ואיתי' בספה"ק דת"ח היינו בחינת 'שבת', וכמו שהזוה"ק עצמו פי' (עי' ז' פ' וישב) דכשמכרו השבטים את 'יוסף' אזי פגמו בשבת, ואשר על כן עיקר תיקון מכירת יוסף היינו ע"י 'השבת' (ולכך יוה"כ שנקרא 'שבת שבתון' שורש כל השבתות, בו ביום נסתרק במסריקות של ברזל רבי עקיבא אשר הוא היו התיקון עבור המכירה).

וביין שכן, קאמר רבי עקיבא, דהפסח אינו דוחה את השבת, כלומר קרבן הפסח הרי בא עבור מכירת יוסף (כמו שהובא בהרחבה לעיל שעל כן כל ענינו לאוכלו 'בחבורה'), מכל מקום כיון שהרי הועיד לי הקב"ה להיות 'העשרי קודש' מעשרה הרוגי מלכות עבור מכירת יוסף, [ואני כנגד השכינה וכנגד יוסף כמבואר בשל"ה הק' עיין (בחלק א' יום הכיפורים), אשר אחשב לבתי' 'שבת' (לרבות ת"ח, בחינת שבת), א"כ מעתה לא תדחה הפסח את השבת שהשבת, כלומר אני, כבר באתי לתקן זאת, א"כ הפסח לא תדחה את השבת.

וזה מה שאמר לו רבי אליעזר רבו, בשחיטה השבתני, כלומר השבתני לומר דהדברים קו"ח. ומה הזאה שהוא

(פסחים ס"ט ע"א) וזה לשונו, מדברי רבותינו ז"ל נראה דיודע היה רבי אליעזר מה שהיה עתיד להיות סופו של רבי עקיבא, והראה לו כאילו קללו מפני הכעס, ואדרבה היה מתכוין לומר לו שלא תהיה מיתתו קשה כמי שהיתה, שהיו סורקין בשרו במסרקות של ברזל, אלא שהיה מיתתו מיתה יפה כשחיטה שלא יכפור מרוב היסורין, וכמו שאמרו זכרונם לברכה אלמלא נגדוה לחנניא מישאל ועזריה הוו פלחי לצלמא, כי לא היה בהם כח לסבול היסורין, והוא דמאתר שראה רבי אליעזר לרבי עקיבא מחזיק בסברתו בכוח דינו נגד מקרא מפורש, היה מתפחד שמא באותה שעה ג"כ שידינו אותו שיכפור מפני הדין שידון בעצמו ויאמר, שאם התורה אמת אי אפשר שתהיה זו שכר להיות העוסק בה נידון ביסורים קשים כאלו, ולכן שח"ו יכפור במה שכתוב ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך אפי' נוטל את נפשך מרוב היסורין, והיינו דהשיב לו רבי עקיבא בלשון זה אל תכפרני בשעת הדין, כלומר אל תחשבני לכופר בשעה שהדין שולט עלי כי לא יהיה כן אלא אקבל הכל מאהבה כי מזליה חזא מאי דעתיה דר"א בקללה הנמרצה שקללו לכאורה שלא כדין, כן נלע"ד הכוונה הנסתרת בענין זה המבהיל ולשון זה המשונה, אף כי משמעות פשוטו, אין ספק שהוא כמו שפי' רש"י ז"ל. ע"כ.

שבות ואינה דוחה שבת, קל וחומר לשחיטה שהוא מלאכה גמורה, אם כן לדבריך על כרחך שהשבת עצמה כלומר אתה רבי עקיבא בחי' שבת [לרבות

ת"ח-שבת], תבוא לתקן זה ולא קרבן הפסח ועל כן בשחיטה תהא מיתתך וכמו שהיה שסקרהו במסריקות של ברז"ל

, , ,

בגמ' סוכה (כ"ה ע"א) איתא, ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו' (במדבר מ' ו') אותם אנשים מי היו, נושאי ארונו של יוסף היו דברי רבי יוסי הגלילי, רבי עקיבא אומר מישאל ואלצפן היו שהיו עסוקין בנדב ואביהוא, רבי יצחק אומר אם נושאי ארונו של יוסף היו כבר היו יכולין ליטתה, אם מישאל ואלצפן היו יכולין היו ליטתה.

דין זה מפי משה רבינו ע"ה, ולא נודע להם דין זה אלא עד סמוך ליום עשרה בניסן שצוה להם שיכינו בעשור לתודש, על כן אמרו, למה להם להטהר ולזרוק עליהם אפר פרה בכדי שנוכל להקריב קרבן פסח, הרי עתה בשנה זו עדיין לא יהיה הקרבת הקרבן, וכיון שהם מוכרחים להטמא במסע אשר יסעו לשאת ארונו של יוסף, וכמו שכך היה באמת שנסעו מאותו מקום ביום עשרים לתודש אייר, א"כ משו"ה לא ניטתהו.

והקשה הבן איש חי בספרו 'בן יהודע', מה יענו רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא על קושיא זו של רבי יצחק, ולמה לא נטהרו כיון דידעי דצריך להקריב קרבן פסח.

אך תירוץ זה יבא אל נכון לרבי יוסי הגלילי, דסבירא ליה נושאי ארונו של יוסף היו שהם מוכרחים ליטמא אחר כך, אולם לרבי עקיבא דסבירא ליה מישאל ואלצפן היו, קשה, כיון שאפילו אם חשבו דקרבן פסח אינו דוחה שבת [כמו שס"ל לרבי עקיבא במתני'] אשר על כן לא יקריבו באותה שנה, עם כל זה היה להם ליטתה, כיון שבלאו הכי אין להם אחר כך טומאה הכרחית, וצריכין הם לטהרה כי אי אפשר שישארו טמאים על חנם.

והנה לרבי יוסי הגלילי נראה לומר בס"ד דידוע אותה שנה חל ערב פסח בשבת, כי אותה שנה היה ראש חודש ניסן באחד בשבת וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת פ"ז ע"ב) שהיה ראשון למעשה בראשית, ולכן נושאי ארונו של יוסף לא נטהרו בשביל קרבן פסח, כי עדיין לא ידעו דקרבן פסח דוחה שבת, וחשבו דאותה שנה כל ישראל לא יקריבו קרבן פסח, כי עדיין לא למדו

ומיישב הבן איש חי דנראה לומר לדעת רבי עקיבא, דנדב